

שבת קודש

וישכון באהלי שם

תשע"ב - תשפ"ב:

עשור לפטירת

הגאון רבי דן

אונגרדישר זצוק"ל

ראש ישיבת

'בית מדרש עליון'

וישלח את הערב... וישלח את היונה

זה מול זו עשה אלקים: בין העורב ליונה



באר שאהב את הר

• הרב גרשון טברסקי •

בימים אלו מלאו עשור להסתלקות הגאון הגדול רבי דן אונגריר זצוק"ל, ראש ישיבות 'בית מדרש עליון' ב'ספרינג וואל' ניו יורק, ובארץ הקודש בכני ברק.

לא באווירת ימינו עלה והתגדל גדול בתורה זה, לא בשדה הרושה חרש את גירו. מעצמו התגדל במציאות של מפגש בלתי אפשרי, לכאורה, של עולמות רחוקים שנשקו, כאשר תורת עולם הישיבות בליטא פרשה את חוטי יריעתה אל יבשת חומרנית הרחוקה ממציאות של התמסרות לתורה.

קבלתו של נער

שורשיו היו נטועים בווינה. אביו, רבי ירחמיאל אונגריר זצ"ל, עמד להיפרד מבנו שהוצע לו לנסוע לארצות הברית כדי להסתופף שם כ'שיבת תורה ודעת' ששמה נודע גם בווינה. הוויזה הגיעה, אך עיניו של האבא התכוונו בנכתב: "ד"ר פור מנדלוביץ" - כינוי מזוהה לראש הישיבה הגאון הצדיק רבי שרגא פייבל מנדלוביץ זצוק"ל. רבי ירחמיאל נחרד, גם כך ליבו חשש לגורל עתידו של הנער, אך אם זה המצב של אמריקה, שראש הישיבה הנבחרת נושא תואר ד"ר, מה יהא גורל הרוחני והתורני של הנער...?

רק בירור שהבהיר את ההטעיה המכוונת, איפשר את נסיעתו של הנער. כשל לבטיו הקשים של האב, נטל האבא את הש"ס היחיד והמהודר שהיה בבית, ארזו בין החפצים שהוכנו כצידה לדרך, כדי שהש"ס יהא צמוד אליו ולא יסור מליבו כל עת שהותם שם.

על סימני הדרך והצעדים שהוצבו לו מבית אבא בנה הנער הצעיר את עתידו הרוחני, כאשר יראת השמים ואהבת התורה של וינה, מוצאת כאן באמריקה את תורת ישיבות ליטא בעת התהוותה, ואליה כוננו צעדיו של הנער, מתוך צימאון שהיה ללכה רוגשת ורותחת של עיון התורה עד שהיה לאחד מגדולי התורה שבדור.

על גדלות הענקים של יראה הקודמת לחכמתו באותה תקופת בראשית של צעדיו על אדמתה החומרנית של ארצות הברית - תעיד הקבלה שקיבל אז על עצמו. היה זה כאשר שמע מגאב"ד דצעהלים זצ"ל - אשר קדם והתיישב בארצות הברית - שמצב שחיטת הבשר בארצות הברית באותה עת איננו לגמרי 'חלק', מיד קיבל על עצמו הנער להתמודד מאכילת בשר כלל, הנחנה בה רבך למשך עשרות שנים,

עד שהתברר לו שמצב הכשרותי של השחיטה המהודרת התייצב.

היטיב להגדיר זאת חתנו יבלח"ט הגאון רבי חיים אלעזר הנדלר שליט"א: "יש ראשי ישיבה שיש להם תורה בירושלם, אבל אצלו זה הגיע מצד עצמו, כבר בשחר ילדותו בגיל שש עשרה. חמיו ומורו ורבו, מרן הגאון רבי ראובן גרוזובסקי זצוק"ל כותב שיש מושג של 'שנים שעשאוה' בלימוד תורה, שכמו שבשבת שנים שעשאוה פטורים, כמו כן אם לומד רק מכיוון שכולם לומדים, שנמצא בישיבה וכולם לומדים, זהו גדר של 'שנים שעשאוה'... אולם אצלו כל החיות והחשק בלימוד היה נובע מצד עצמו. בגיל שש עשרה החליט בעצמו להכניס כל כולו לתורה, וזהו דרגה נעלית יותר מאשר שמקבל בירושלם, ולכן זכה למה שזכה..."

מטליות על מצחו

ב'תורה ודעת' יצק מים על ידם של רבותיו מרן הגאון רבי שלמה היימן זצוק"ל, ומרן הגאון רבי ראובן גרוזובסקי זצוק"ל - חתנו של מרן הגאון רבי ברוך בער זצוק"ל מקמניץ, מי שלימים היה לחותנו.

כאשר התבקש לימים בנו יבלח"ט הגאון רבי ירחמיאל אונגריר שליט"א, ראש הישיבה הגדולה 'בית מדרש עליון' בכני ברק, להגדיר מה היתה נקודת האחיזה של אותה העתקת שמועה מרבותיו סיפר ראש ישיבת בית מדרש עליון שליט"א את העובדה הבאה:

פעם אחת שאל רבי דן את רבו מרן הגר"ש היימן שאלה בדרכי הלימוד, ורבי שלמה כאחבתו אותו ובסמכו ידיו עליו השיבו כזה הלשון: "וואס דו קענסט טראכטן - טראכט" (מה שאתה יכול בעצמך לחשוב - תחשוב); ההוראה היתה ברורה - ללכת בדרך העיון שזכה לה.

מני אז, לא פסק הגאון רבי דן זצוק"ל לעמול ולחיות שקוע בעיון הלימוד. מכאן חלכה והתבצרה שחייוותה המשך למסורת עולם הישיבות הן באותה גדלות עצמית שהשתקפה ועלתה בדמותו, ואחר כך בהעמדת הישיבות בראשותו ולאורו, כמונסי ובכני ברק.

"זכורני" - הוסיף הגאון רבי ירחמיאל שליט"א - "שאבי מורי זצוק"ל היה אומר שעיקר העיון צריך להיות בהבנת דברי הראשונים, לא בניסיון לכופ את דבריהם להבנתנו. הוא היה יכול לחשוב על רמב"ן שלושה ימים יום ולילה. כל העמל שלו היה על הראשונים לזכות להבין. לי היה אומר, 'אתה צעיר אתה לא יכול ללמוד רמב"ן. תלמד רשב"א וריטב"א'."

בה בי דן עדרה

**תשע"ב - תשפ"ב: עשור להסתלקות הגאון רבי דן
אונגרישער זצוק"ל ראש ישיבות 'בית מדרש עליון'
במונסי ובבני ברק • עדויות שנשמעו על שולחן בנו
יבלח"ט הגאון רבי ירחמיאל אונגרישער שליט"א
ראש ישיבת 'בית מדרש עליון' בבני ברק, חתניו
שליט"א, בני משפחה ותלמידים מעשרות שנות
הרבצת תורה, על איש התורה ששגה באהבתה כל
ימיו, לרבות ימים ולילות ושעת צר ומצוק עד שעת
מיתה ועד בכלל • כי ימות באוהל •**



במעונו של רשכבה"ג מרן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל

אחר כך, כשהיינו בישיבה ושמענו את השיעורים והתעלינו מהם, ראינו את הפירות של העמל ויגיעה, איך שכל סוגיא חושבה ע"פ הדרכים שקיבל מרבותיו, אותן העביר הלאה לתלמידים במשך כל השנים."



התמדתו ושקידתו בתורה ברציפות מוחלטת רבת-שנים החלו כבר משחר נעוריו, וכך נתמשכו ונשזרו בתוך כל שנותיו ככריח התיכון של ימי חייו תמיד בכל יום, בכל ימיו ובכל לילותיו, וכעדותו של ידידו ורעו ראש ישיבת קמניץ, הגאון הגדול רבי יצחק שיינר זצוק"ל:

"בצעירותו, זכורני שהיה נראה שהגאון רבי דן זצוק"ל לא הפסיק מעולם מללמוד. בכך אחז בהנהגת מורנו ורבנו מרן הגאון רבי ראובן גרזובסקי זצוק"ל. גם אני זכיתי ללמוד בחברותא עם רבי ראובן, הוא הכין את השיעורים עמי ומעולם לא הפסיק את הלימוד, אלא המשיך ללמוד עד שנדרם ואז הלכתי. או שאני נרדמתי, והוא היה מעיר אותי בעדיניות ואומר לי ללכת לישון. לא היה מושג להפסיק ללמוד, הלימוד לא היה סתם לימוד, אלא עם יגיעה הכי גדולה, לחפש את האמת - כן ממש ראינו אצל רבי דן."

הוסיף וסיפר על כך בנו הגדול הגאון רבי ירחמיאל שליט"א: "אבא

כך היינו רואים כלילה עד מאוחר איך שהיה עמל בתורה על הראשונים, בבוקר היה קם מוקדם ומסתכל בשולחן ערוך ובמפרשים מה אפשר למצוא."

והמשיך והעיד: "את עמל-התורה של אבי מורי זצוק"ל זכיתי לראות כל חיי מיום עמדי על דעתי. היו שנים שהיו לו כאבי ראש עצומים, או אז היה לוקח כדורים שמרדמים את הכאבים והיה יושב ועמל בתורה. פעמים רבות לא עזרו הכדורים, והיה קושר ראשו בממחטות רטובות על מנת לשכך מעט את כאביו העזים וכך היה יושב ועמל בתורה, והיה לומד כנכורה גדולה בתוך כל זה, ומכין ומוסר את השיעורים שלו."

דבר שמוסר נפשו עליו

על נקודה זו של העמל בתורה כיסוד הלימוד, סיפר תלמידו הגאון רבי ישראל מאיר זאקס שליט"א, שהיה רבי דן זצוק"ל מרבה להזהיר על זה שהיום נעשה מצב שחושבים ש"לוחצים על כפתור וזוכים לתורה"... הוא היה ירא שיגיע יום ויחשבו שזהו גם כן דרך הלימוד וישכחו את המסורה, שאי אפשר שיגדלו גדולי תורה בלא יגיעת התורה, ועל זה מסר נפשו במסירות נפש אמיתית. "על זה לחם תמיד. הוא הרגיש שיש לו אחריות מחמיו הגדול מרן הגאון רבי ראובן זצוק"ל, שכלא התמדה, בלא יגיעה אמיתית לא שייך שידעו. גם מי שמכין כמה חידושי תורה ויכול לעמוד ולמוסרם, מזה לא צומחים, מזה לא נעשים ראש ישיבה, ראש ישיבה זהו שיושב בעצמו ולומד כיגיעת התורה עצומה, עם התמדה גדולה, רק על ידי זה ניתן להגיע לתורת אמת."

הגאון רבי דוד שוסטל שליט"א סיפר על אותה נקודה שהשליכה גם על שאר חלקי גדלותו: "הדמות שלו היתה ההתמדה גדולה בתמידות ובאיכות התורה. עמל ויגיעה בייחוד נורא, לחשבן דף גמרא ואת הכנת הדברים. את הריכוז הגדול שלו ראו בחוש שהיה עסוק לגמרי בעמילות ויגיעה בתורה. זו היתה המדרגה שיכלו להרגיש מגיל צעיר.

זצוק"ל אמר לי, פעם שמרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל בזמן שהיה מחויב בטלפון היה חושב בלימוד ולא הפסיק מלהיות רבוק בתורה. ניכר היה שהוא עצמו רבוק בהנהגה זו. וזכרתי שפעם כימי הקיץ אמר בצער שהוא לא הגיע לדרגה להיות מסוגל להכניס את הראש במים ולחשוב בשעה זו בלימוד...

בחכמה פותח שיעורים

גדלותו היתמרה בתוך כותלי הישיבה, עד שכחד בו מרן הגאון רבי ראובן גרוזובסקי זצוק"ל לחתן לבתו, נכדה למרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ ויע"א שאף זכתה להתגרל לאורו. היא היתה מלאה חכמת ד' ועמדה לימין בעלה בהרצאת התורה ובכל פעילו למען הכלל. (זה המקום להזכיר גם את אחותו מרת מלכה מאנדעל עליה השלום אשר עמדה אף היא לימינו, וכנה יחידה הגאון רבי ירחמיאל צאנזער שליט"א, שלא זוה ידו מתוך ידו בכל דרכיו משכיל ונפשו קשורה בנפשו).

לימים התבקש על ידי חותנו מרן הגאון רבי ראובן גרוזובסקי זצוק"ל למלא את מקומו. הוא החל באמירת השיעורים, וכאן החל הפרק הארוך והרצוף אהבה של העמדת התלמידים בעומק העיון.

וכך שח ראש ישיבת 'לייקווד' הגאון הגדול רבי ירוחם אולשין שליט"א: "זכרתי כשרבי דן היה אברך צעיר עדיין, הסתכלו עליו כמבט שאע"פ שהוא אברך כבר הוא גדול מאד בתורה, אברך צעיר שהיה בכחית ראש ישיבה. באותו זמן היו בבית מדרש עליון הרבה עילויים, אמנם הוא היה זה שהיה כבר אז כראש ישיבה של הציבור".

ותלמיד נוסף, הגאון רבי ישראל בעלסקי זצוק"ל תיאר זאת בצורה משוכנעת לב: "זכרתי כשהגעתי מיד לאחר פסח, למדו מס' יבמות פרק הבא על יבמות. בתקופה ההיא היה הגאון רבי דן זצוק"ל מוסר את השיעור במקום רבי ראובן זצוק"ל. כבר למדתי אז בישיבות ושמעתי שיעורים מלומדים גדולים שמסרו מהדור הקודם, מרבי ברוך בער ורבי שמעון ועוד, והנה, התיישבתי בין הבחורים, ונתנו רפיקה - הגאון רבי דן התחיל למסור שיעורים".

"זכרתי שממש נרתעתי לאחוריי. נפתחו לי שערי חכמה, נפתח עולם. זה היום קיוונו לו, חלמתי שאזכה לשמוע שיעור שפשוט יאיר את עיני. שלוש השנים שהיו לי מפסח עד פסח בבית מדרש עליון, היו השנים מתוקות, נעימות ומאושרות".



על דרך אמירת השיעור סיפר בנו הגאון רבי ירחמיאל שליט"א: "כשאמר שיעור היתה התרגשות בישיבה. לשיעור כללי שהיה אומר ביום שלישי, היו ממתנים בשכיל כל השבוע, והתעסקו בזה כל השבוע. הוא היה יושב ומסביר לבחורים, להסביר לאט לאט, לפתוח את העיניים להסביר

מאלי"ף עד תי"ו, לתת להם שיכנו היטב. כשאמר פעם שיעור - אחרי עשרות שנים שמסר על סוגיה זו, אמרתי לו שאת השיעור הזה אני כבר יודע מפעמים קודמות, אך הוא ענה שזה לא אותו שיעור כמו שהיה פעם".

הרחיב והסביר בנו רבי שמשון שליט"א: "מן המפורסמות שהיה לו כוח הסברה נפלא, והיה מיוחד מאוד בסבלנותו ואורך הרוח לתלמידיו לבאר ולחזור ולבאר, ממש כרב פרידא ברודו. פעמים שהיה נדמה כי מאריך בהסברה,

אולם כאמת שלא היתה זו אריכות בהסברה אלא שראה לנכון להסביר את כל המהלך של הכירור וליבון של כל מילה, על זה מסר עצמו, להשריש בתלמידים שכך צריך לגשת כשלומדים תוס' או כשלומדים רש"י, שצריך לעמוד ולדקדק בכל נקודה".

למסירות זו היה גם המשך מעבר לשיעור עצמו, וכמו ששח חתנו יבלח"ט הגאון רבי איסר יהודה מלין שליט"א: "אברך סיפר לי, שכשלמד אצל חותני ראש הישיבה זצוק"ל במונסי, לא הבין את שפת האיריש. מו"ח אחרי כל שיעור ושיעור התיישב במיוחד עם התלמיד הזה וחזר לו את השיעור באנגלית, ולא פעם אחת בלבד אלא כמה וכמה פעמים עד שהבין, ממש "שימה בפה".

רצף של לימוד והתמדה

שח בן אחיו ותלמידו הקרוב, הגאון רבי ירחמיאל (בן רבי ישראל) אונגרשיר שליט"א: "זכרתי בילדותי בשבת כנוכה הגענו לבית הדוד במונסי. כשנכנסנו, היתה לנו קבלת פנים מכני המשפחה, אבל ראש הישיבה לא היה, הוא ישב בחדרו ולמד עם החברותא, עד עשרים רק קודם הדלקת נרות. לא ראיתי דבר כזה לפני כן, וכמעט כל ימי לא ראיתי, לא היה זמן שלא ראיתי את הילא פסיק פומיה".

הרושם שתמיד נותר בנו היה ניצול הזמן שלו. ביום שישי הוא ישב ולמד עד השעה עשרה לארבע בעהריים, ולאחר מכן עשה הכנות לשבת. כליל שבת קודש אכל את הסעודה, ומיד אח"כ המשיך כלילה בלימוד, עד ארבע או חמש לפנות בוקר ועמל ביגיעה נוראה. כשפגשתי את הגאון הגדול רבי הלל זקס זצוק"ל הוא התבטא, שההתמדה של רבי דן לימדה אותם כבחורים באמריקה מה נקרא מתמיד אמיתי".

"במשך שנים רבות" מוסיף ונוכח, "בכל מצב שהיה, אפילו בשעה שהיו קשיים ובעיות, לא היה בזה שייכות ללימודו, הלימוד היה תמיד בלא שום הפסק ביום ובלילה. הוא היה חוזר מניו יורק מחתונה בשעה אחת כלילה, שאלתי אותו למחרת מתי התעורר, והוא השיב - בארבע לפנות בוקר. אמרתי לו בבדיחותא, שהרבנית ע"ה סיפרה שכשבע שנים הראשונות אמר שאין לו זמן וצריך ללמוד כלילה מפני שהוא צריך להשלים כראוי את המחזור של הישיבה, שאלתי אותו בצחות "וכי הראש ישיבה לא גמר עדיין את המחזור?"...

"כך גם כשנסענו עם ראש הישיבה זצוק"ל למונטריאול. היינו ערים כמעט כל הלילה עד שמצאנו את מקום הפצנו. בחוץ התחוללה סערה ובבוקר היו צריכים להספיק אוטובוס, הייתי מאד עייף, קמנו בחמש לפנות בוקר להספיק את האוטובוס. הנסיעה התארכה 13 (!) שעות. אני ניסיתי להסיח את דעתי מהעייפות כמבט מהחלון אל השלג היפה כל הדרך. אבל הראש ישיבה למד כל הדרך מהרעע שעה לאוטובוס עד שירד, לא אכל ולא שתה. כך זה כשאדם מהפך את טבעו ע"י עמל בתורה".

בכל עת ובכל שעה

נכדו הרח"ג יעקב משה בראג סיפר: "ידוע שהסבא לא היה יוצא בכין חומנים. לאחר שהסבא הרבנית חלתה, הסכים לצאת למען בריאותה. הם הגיעו למקום שקט והתיישבו בשולחן עם ספסלים. פרשו מפה, סבתא ישבה עם בתה בצד אחד, אני וחמי והסבא זצוק"ל התיישבו בצד השני.

מיד הוא הוציא גמרא שבת. באותו זמן מסר שיעורים על סוגיית



בשיח של תורה עם תלמידים לאחר שיעור כללי



בסוד שיח עם יבלח"ט מרן שר התורה שליט"א

לולי תורתך שעשועי

פרק מיוחד בחייו הוא עמלו ויגיעו בתורה בתקופת מחלתו של בן-זקוניו הר"ר רפאל ראובן זצ"ל, שהיה תלמיד ישיבת קמניץ בירושלים, המשיך לשקוד שם על תלמודו אף לאחר נישואיו על דעת להשתקע בארץ הקדושה, אולם משמים גזר כי ייגרע בדמי חייו. בתקופה זאת שנתגלתה המחלה שקיננה בגופו, נכנס האבא הגאון רבי דן זצוק"ל לעובי הקורה בפעולות רבות ועצומות לבקש מזור למחלתו, וליווה

הוצאה. הוא אמר שהוא אוהב בתוספות האחרון של פרק הזורק, ושיחף אותנו: "על דברי תוס' אלו עמלתי ג' לילות האחרונים, וברוך השם השגתי את ההבנה בדבריהם ואני רוצה להסביר". זה נמשך בערך חצי שעה, אח"כ אכלנו ארוחת צהרים לכמה דקות, וחזרנו הכיתה אל השולחן והגמרא."

שח נכדו הרב יצחק מאיר שליט"א, בנו של בנו הגאון רבי שמשון אונגרישער שליט"א: "פעם אחת התלוויתי אליו בעת שהלך ל'טיש' של א' מחשובי האדמו"רים, [הוא שמר לו הכרת הטוב על פעילותו בעניין מסוים ולכן הלך לכבדו בחשתתפותו]. בדרכנו נתקשינו בדברי רשב"א מסוים, כאשר הגענו לשם נכנס

והושיבנו על יד הרבי. הסבא זצוק"ל ישב שם כמהוחרר והיה ניכר עליו כי במחשבותיו הריחו נמצא במקום אחר...

בשלב מסוים קם הרבי מכסאו והתחיל לרקוד בשיר וזמר, אבל הסבא נשאר יושב על כסאו כל זמן הריקוד על אף שהכול קמו ורקדו. הרבר היה נראה זר בעיני הנוכחים שאינו מתייחס לקורה סביבו. אלא שלאחר מכן, כאשר יצאנו משם התחיל מיד לבאר לי את הפשט ברשב"א. או אז הבנתי שפשוט כל אותו הזמן היה ראשו תפוס בביאור דבריו של הרשב"א, הוא לא היה שם, פשוטו כמשמעו."

לכו חזו מפעלות אשר שם בארץ

מזימות רבות של המושלים להטיל אסון רוחני על הסביבה, והתקיים במסירות נפשו וחוכמתו הרבה "והיה שם חכם אחד שמילט את העיר בחוכמתו".

בשנת תשמ"ז גילה לדרעייה, כאשר נטעה ימינו כנה משוכה, הקמת הישיבה הגדולה 'בית מדרש עליון' בבני ברק. הוא גילה את אוון מקורביו שזה היה חזונו של הגאון רבי שרגא פייבל מנדלוביץ זצוק"ל להקים ישיבה בבני ברק, ואף בא בדברים עם מייסד המושבה ר' יצחק גרשטנקורן וזכורנו לברכה, אך הוא לא זכה להגשים חזונו.

הוא העמיד את בנו הגאון רבי ירחמיאל אונגרישער שליט"א בראשות הישיבה, בברכת מרגן גדולי הדור זצוק"ל ושיבדלחט"א. גם אז, לא חש רבי זצוק"ל לגילו ולשיבתו, וחשף זרוע קדשו במסירות שהפליאה את כל הסובבים, אך זכה וראה ברכה בעמלו, כאשר הישיבה הקדושה כפורחת עלתה ניצה, ומאות מאות רבות של תלמידים עמדו ועומדים ממנה לישראל בשיעור קומה רוחנית מהם כבר משפיעים מהודם בתורה וביראה.

וחוטר משרשיה יפרה, ייסוד והקמת הישיבה הגדולה על קברו 'נחלת דן' לבני עדות המזרח בריבוי תלמידיה, ברוחו ובשאיפתו הכבירה להרכות גבולות הקדושה.

רבי דן זצוק"ל אכן החל בעריכת הכתבים, אך לפתע הסתלק מורו חמוי מרן הגאון רבי ראובן זצוק"ל והוטל על שכמו הוצאת כתביו של רבי ראובן. כתבי רבי שלמה הועברו על ידו למרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל - אף הוא מבכירי וגדולי תלמידי רבי שלמה זצוק"ל, וכך ראו הספרים אור עולם.

במסירות רבה עמל רבי דן לפענח ולהדיר את כתבי מורו חמוי מרן הגאון רבי ראובן גרזובסקי זצוק"ל, והעניק לעולם הישיבות את האור הגדול של 'חידושי רבי ראובן'.

בעת השלושים של מרן הגאון רבי שלמה היימן זצוק"ל, ראה הגאון רבי שרגא פייבל מנדלוביץ זצוק"ל להגשים את חלומו להקים ישיבה במקום נפרד שיהא ממש כמתכונת הישיבות בליטא רחוק משאון החיים של אמריקה. המקום שנבחר היה ספרינג וואלי שבמונטרי, שדוה אז יער רחוק מהיישוב.

הגאון רבי דן זצוק"ל היה מהתלמידים שנבחרו לייסד את הישיבה הזו, בראשותו של מי שהיה לימים חותנו מרן הגאון רבי ראובן גרזובסקי זצוק"ל. זו היתה למעשה תחילת יסוד העיר מונסי שהתקמה סביב הישיבה. כאשר הועמד רבי דן זצוק"ל בראשות הישיבה, פעל רבות בידעים וכלא יודעים לשמירת צביונה של מונסי, מול

לצר גדלותו והרבעת תורתו, השפיע הגאון רבי דן זצוק"ל על הכלל בהקמת עולה של תורה בארצות חברית ובארץ הקודש, מתוך מסירות כבירה שעלתה על כל מגבלות של גיל ומקום.

תלמידו הוותיק הגאון רבי דוד שוסטל שליט"א מראשי ישיבת 'ליקוד', הגדיר את תעצומות העזו בהן פעל והפעיל על הצבור, וכיצד הן נבעו מאותו מקור מים חיים של יגיעת התורה: "ממש אותה רבקות בעמילות ויגיעה בתורה יראת שמים בתפילה עם כל דקדוק המצוות - היתה לימים גם במסירות למען הכלל. מה שהיה בתחילה 'תורת חיים' יצא גם למהלך של 'אהבת חסד'. וכמו שאומרים "באור פניך נתת לנו ד' אלוקינו תורת חיים ואהבת חסד" - משמע שה'תורת חיים' היא הקרמה לאהבת חסד".

הגאון רבי דן זצוק"ל גם חתם את ברית חותמו על כתבי וספרי מורו ורבו מרן הגאון רבי שלמה היימן זצוק"ל, הוא היה תלמידו המובהק והעידו עליו שלא עבר יום שלא אמר משהו ממשנתו. מרן הגאון רבי שלמה זצוק"ל נפטר בלא בנים, ובתום ימי השבעה מסרה הרבנית את כתביו לשני תלמידיו הקרובים, הלא המה רבינו וידידו הגאון רבי שמחה שוסטל, וכן לגאונים רבי אליהו משה שישגל ורבי מרדכי אילן, וזה היווה יסוד להוצאה לאור של הספר המפורסם 'חידושי רבי שלמה'.

העת לא פסיק פומיה מגירסא, כשחמותי הרבנית עליה השלום היתה חולה וישבנו בחדר טיפול נמרץ עסקנו בסוגיא של 'אני אומר' ועיינו ברשב"א ביכמות בפרק הערל".

וכיצא כזה תיאר חתנו הגאון רבי איסר יהודה מלין שליט"א: "כשעמד ליד מיטתה של חמותי ע"ה בשעות האחרונות ממש, כל המשפחה התאספו בכיה"ח, ולא ידעו מתי הזמן, מו"ח זצוק"ל עמד בחדר הסמוך שעה או שתיים להכין שיעור למסור בישיבה. זו דרגה נשגבה של 'אנא עבדא דקדושא בריך הוא'."



שירת חייו של הגאון הגדול רבי דן זצוק"ל, לא חדלה בימים בתיקונם ובימי סער וסופה, אך שירה זו התקשרה גם בעת עלות הלהב כאשר נשמתו התקשרה בחד קטרא לעולם העליון.

וכך תיאר זאת לא אחר מאשר ידידו ורעו מנוער, שאר בשרו הגאון הגדול רבי יצחק שיינר זצוק"ל ראש ישיבת 'קמניץ', וכך סיפר:

"ידידי הגאון רבי דן זכר צדיק לברכה, היה מהיחידים שהיו בגדר 'תלמיד מובהק'. הוא ועוד אחד או שניים היו תלמידים מובהקים לאותם גדולי הדור שהעמידו תורה בארה"ב, מרגן הגאונים רבי שלמה היימן ורבי ראובן גרוזובסקי זכר צדיקים לברכה. ידוע שהרבי מרן הגאון רבי שלמה זצוק"ל זמן קצר לפני פטירתו (אני הייתי בחדר החיצון) ציווה לתלמידים להכין ב' כיסאות - למרן הגאון רבי חיים עוזר זצוק"ל ומרן הגאון רבי ברוך בער זצוק"ל."

וגם התלמיד, הגאון רבי דן זכרנו לברכה, סיפרו עליו שיום קודם פטירתו - הוא הרי נפטר בפתאומיות - הוא התנמנם והתעורר ואמר שהוא צריך לעלות למעלה לדון עם רבי שלמה על שאלה וחזר שוב ונדרם, הוא היה הקרוב ביותר ואולי עוד אחד או שניים היו כמותו. והלא מפטירת רבי שלמה כבר עברו שישים וחמש שנים, והוא חי בכל השנים האלו עדיין עם רבי שלמה, ועם חותנו רבי ראובן, ומתוך העתקת משנתם נתעקתה נשמתו למדור אחד תחת כנפי השכינה..."



אותו בכל התקופה ההיא בכל צרכי רפואתו וכל העיסוק עם הרופאים והעוסקים בצרכי ציבור.

כך סיפר תלמידו שליווה אותו באותם ימים, רבי דוד אשכנזי: "הראש ישיבה זצוק"ל נסע והפך עולמות בתעצומות שהיו לו. לא יום ולא יומיים לא חודש ולא חודשיים, וכל אותה תקופה, בכל דרכיו ונסיעותיו, היה עמו פנס קטן שעמו הכין את השיעור מתוך יגיעה נוראה למסור בישיבה."

"זכורני שממש באותה תקופה היתה איזו תקלה בחשמל, ובחורים ישנו אצל הראש ישיבה זצוק"ל. הם עלו על יצועם בארבע וחצי לפנות בוקר, וסיפר בחדר

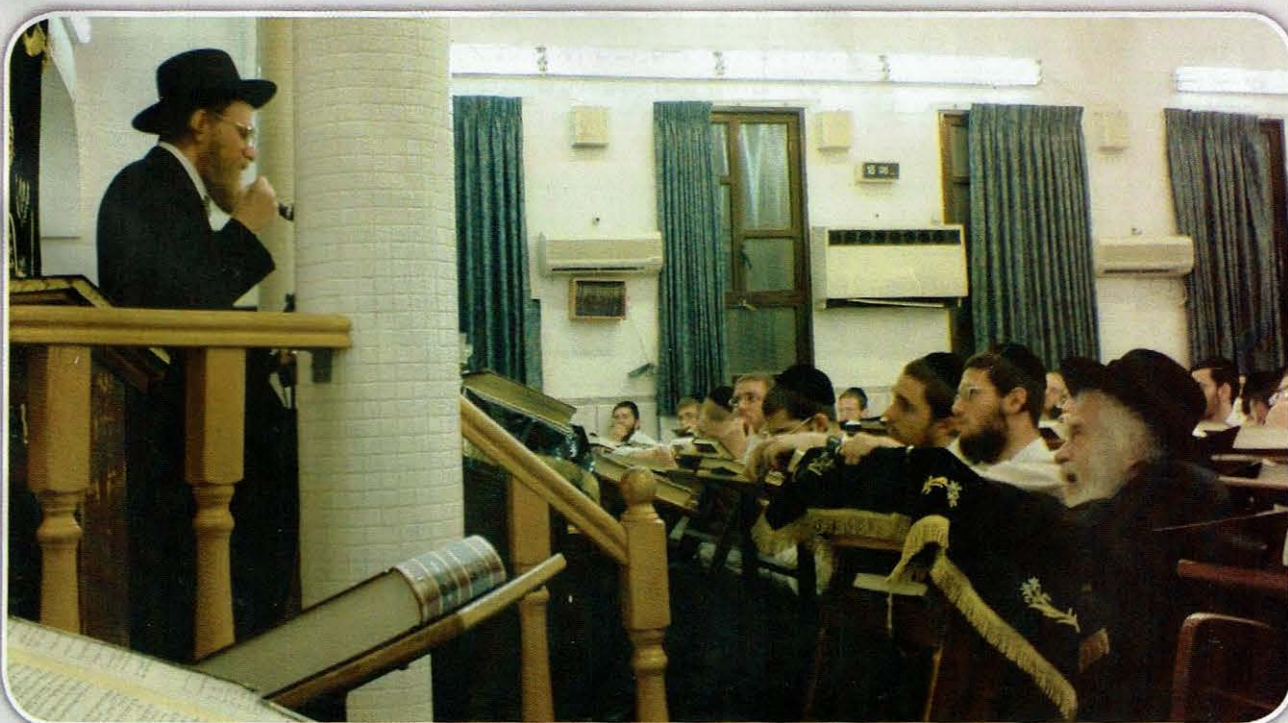
שלאחר חצי שעה שמע את הראש ישיבה קם כדי להכין את השיעור, על אף שחזר באותו לילה בשעה שתים מבוסטון וכמעט לא ישן. לא היה מושג אצלו שהיום לא ימסור את השיעור."

"כמה ימים קודם הפטירה" המשיך וסיפר תלמידו, "הבנו שהימים ספורים ותיכף תגיע השעה רחמנא ליצלן. היתה אז איזו תרופה חדשה שהמציאו, שחשבו אולי זו תהיה הישועה משמים, הוא כדרכו הפך עולמות להשיג זאת. אני לא ידעתי מכך, התרפקתי על דלתו לדבר בלימוד. הוא פתח לי, ואמר שאסלח לו כי הוא ממתין לטלפון רחוק, אבל בינתיים עד שיתקשרו חזרה אוכל לדבר עמו בלימוד."

"הוא דיבר עמי בלימוד. אלא שאז הגיע הטלפון המיוחל. הוא פנה לשוחח, ולאחר שסיים את השיחה, חזר ודיבר אתי ואמר לי: 'היכן אנו אווזים ברא נמשך'... כשנודע לי המצב שהבן חייו תלויים ועומדים על בלימה, ועיינו מייחלות לתרופה שאולי תצילנו, ואף על פי כן הוא השיב לי בלימוד עם כל ישותו, צפה ועלתה בי ההרגשה ששאלו את רבי עקיבא 'רבינו עד כאן?!'!"

כל היום היא שיחתי

תיאור זה שב גם בעת חוליה של רעייתו הרבנית עליה השלום. וכך סיפר חתנו לימים ממלא מקומו הגאון רבי ישראל פאלק שליט"א: "ראינו אז מה זה 'כל היום היא שיחתי' - 'כל היום' לרבות הלילות. כל



הגר"ד זצוק"ל (יושב מימין) מאזין לשיעור מפי בנו יבלח"ט הגאון רבי ירחמיאל שליט"א